

MTA NYELVTUDOMÁNYI INTÉZET

1068 Budapest, Benczúr u. 33.

1394 Budapest Pf. 360.

Tel.: 351-0413, 321-4830; Fax: 322-9297

E-mail: linginst@nytud.mta.hu

Honlap: www.nytud.mta.hu

Igazgató: Kenesei István

**A Magyar Tudományos Akadémia
Nyelvtudományi Intézetének
tudományos beszámolója a 2011. évről**

I. A KUTATÓHELY FŐ FELADATAI 2011-BEN

Alap kutatások

Elméleti nyelvészet: A mai magyar nyelv átfogó grammatikája leírásának előkészítése és megvitatása, OTKA-pályázat benyújtása. A mai magyar nyelvre vonatkozó nyelvtanmodellek alkotása és kísérletes vizsgálata, a nyelvi részrendszerek szabályrendszerei kölcsönhatásának elméleti modellezése. Analógiás nyelvtanelméleti modellek vizsgálata. **Finnugor nyelvészet:** Az Uralonet etimológiai adatbázis ellenőrzése és átalakítása. A hanti nyelv vizsgálatának folytatása, *Helyzetkép és tananyag a nyelvtörténet és a nyelvi kisebbségek oktatásához* címmel új projektum indítása. A Csernyecov-hagyaték közzététele, a manysi e-szótár elkészítése. **Nyelvtörténeti kutatások:** A magyar nyelvemlékek mondattani szempontú feldolgozásának folytatása, annotált adatbázis kiépítése, adatbázis-bővítések. **Orientalisztika:** Hettita és hattit tanulmányok. Egyiptomi etimológiai és kelet-csádi tanulmányok. Kínai mondattani vizsgálatok, a kínai nyelvi udvariasságot érintő kutatások folytatása.

Alkalmazott kutatások

Kísérletes nyelvészet: Tesztrendszer-építés és előtanulmányok a nyelvfejlődés és zavarainak vizsgálatában, valamint a szintaktikai rekurzió tanulmányozásában ép, afáziás és Alzheimer-kóros személyeknél. **Két- és többnyelvűségi vizsgálatok:** A kétnyelvűség, az oktatás és a nyelvmegőrzés összefüggéseinek elemzése. A kisebbségi oktatás programtípusai szerepének vizsgálata. A magyarországi siket közösség jelnyelvének és cigány gyermekek iskolai nyelvhasználatának vizsgálata. **Fonetika:** A nem tipikus beszéd akusztikai-fonetikai és percepció elemzése klinikai vizsgálatokkal. **Lexikológia-lexikográfia:** A magyar nyelv nagyszótára 3. és 4. kötetének kiadása, az 5. és 6. kötet szócikkeinek írása, valamint az *Új magyar etimológiai szótár* készítése. **Élőnyelvi kutatások:** Feltáró vizsgálat a magyarországi kisebbségi közösségek nyelvcseréjéről. A BUSZI-3 és BUSZI-4 adatbázisok részleges újradigitalizálása, javítása, a BUSZI-2 anonimizálása. **Nyelvművelés, nyelvi tanácsadás:** A nyelvművelés, nyelvi normativitás, helyesírás, stilisztika, utónéवादás egyes kérdéseinek további kutatása, a tanácsadói tevékenység technológiai megújítása.

Nyelvtudományi innováció és fejlesztés

Nyelvtechnológia: Folyamatos munka az európai kooperációs projektumokban (CESAR, AMICUS, CLARIN, iTranslate4.eu, EFNILEX). A Magyar Nemzeti Szövegtár bővített változatának megtervezése, nyelvtechnológiai eszközök kifejlesztése. Új technológiák kifejlesztése kulturális örökségi szövegekre. Ómagyar nyelvemlékek digitalizálásának és morfológiai elemzésének elkezdése. **Beszédtechnológia:** A BEA spontánbeszéd-adatbázis folyamatos fejlesztése. **Humán internetes hivatkozási adatbázis:** A humán- és társadalomtudományi hivatkozási adatbázis munkálatainak a folytatása

II. A 2011-BEN ELÉRT KIEMELKEDŐ KUTATÁSI ÉS MÁS JELLEGŰ EREDMÉNYEK

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Alap kutatások

Elméleti nyelvészet

A Magyar generatív történeti szintaxis projektum munkálatai keretében nyelvelméletileg is releváns, empirikusan is újat hozó vizsgálatokat végeztek az ősmagyar és ómagyar mondat alapszerkezetét, a főnévi és névutós kifejezések szerkezetét, az alárendelést, a névmáshasználatot stb. illetően. A generatív keretet szinkron vizsgálatokban is alkalmazták, így a mellérendelő szerkezetekkel való igei egyeztetést és a magyar módhasználatot elemezték. A mai magyar nyelvre vonatkozó nyelvtanmodellek alkotása és vizsgálata terén elvégezték a szintakti-

kai lokalitást tanulmányozó kutatási projekt eredményeinek szintetizálását, a témából angol nyelvű kötetet készítettek. Két további projektum (Lendület, OTKA) együttműködésének keretében megkezdődött a kvantorhatókör- és fókuszértelmezés területén a szintaxis, szemantika, pragmatika és a prozódia kölcsönhatásának elméleti nyelvészeti és kísérletes módszerekkel történő vizsgálata. A jelentéstan terén az igét követő pozíciójú kvantorok hatóköri tulajdonságainak új, kísérletes vizsgálata olyan eredményeket hozott, melyek a korábbi elméletek segítségével nem voltak megjósolhatók. Elkészült egy diskurzuspartikula interpretációjának formális pragmatikai (SDRT) leírása. A *magyar fókusz: operátor vagy predikátum?* c. kutatásban elvégezték magyar fókusz „függvényes” olvasataira adott elemzés pontosítását és általánosabbá tételét. Szemantikailag elemezték a tagmondatra utaló *az* kapcsolatát a fókusszal. Elvégezték az *Átfogó magyar nyelvtan* c., 8 munkacsoportot és 38 kutatót foglalkoztató projektum pályázati anyagának véglegesítését, mellyel sikerrel pályáztak az OTKA-hoz. Több tanulmányt és egy tanulmánykötetet készítettek a morfológia-fonológia kapcsolódási felületeiről és a hiátusfeloldási stratégiákról, illetve optimalitáselméleti keretben egyes magyar mássalhangzók viselkedéséről és a magánhangzó-semmi alternációk problémájáról. A magyar magánhangzó-illeszkedés analógiás, felszínalapú vizsgálatát végezték el a *Szószablya* webkorpusz segítségével. Részletes vizsgálatot végeztek a magyar magánhangzó-harmónia jelenségein, különös tekintettel az átlátszó magánhangzók, az antiharmonikus tövek és a variáció jelenségeire analógiás elméleti keretben. Az angol szinkópát és szótagképző mássalhangzó-alkotást elemezték olyan elméleti keretben, amely képes megmagyarázni a hangsúlynak egyrészt a magánhangzók megoszlásához, másrészt a szinkópához való viszonyát. Az eredményeket beépítették a hangsúlyos magánhangzók mintázatának elemzésébe.

Finnugor nyelvészet

Kidolgozták a *Helyzetkép és tananyag a nyelvtörténet és a nyelvi kisebbségek oktatásához – közép- és felsőoktatás* elnevezésű program tervét, és elkezdték azokat az elemzéseket és vizsgálatokat, amelyek a nyelvhasználat, a nyelvrokonság, a nyelvi veszélyeztetettség és a nyelvi kisebbség fogalmainak bevezetését célozzák a közoktatásba. Folytatták annak az internetes anyagnak a kidolgozását az Uralonet-adatbázis felületén, amelyik a nyelvhasználat és a nyelvrokonság oktatását segíti mind a közoktatásban, mind a felsőoktatásban. A program kapcsolódik a négy ország részvételével folyó, INNET elnevezésű projektumhoz. Tanulmányt jelentettek meg az orosz jövevényszavaknak a komi-permjákban elfoglalt szerepéről. A megállapítások egy iskolai szótár anyagának elemzése során születtek, s kimutatták, hogy a szóanyag mintegy negyede orosz jövevény a komi-permjákban, holott ezeknek a harmada helyettesíthető lenne autentikus komi-permják kifejezéssel. Külső együttműködéssel a Csernyecov-archívum északi manysi anyagából elkészült összesen öt darab eredeti szöveg betűhív lejegyzése, IPA-átírása és magyar fordítása összesen 6533 manysi szónyi szövegre. A hanti nyelvjárások dialektológiai kutatásának első lépéseként elkészült a kazimi hanti nyelvjárás változatok leírása abból a szempontból, vajon azok milyen helyet foglalnak el az északi hanti nyelvjárás kontinuumban. Megjelentették a *Schmidt Éva könyvtár* c. sorozat 5. kötetét *Medvekul-tusz* címmel, mely elérhetővé teszi Schmidt Évának a nyugat-szibériai medvekul-tusz tárgyában tudományos igényvel megírt, illetve ismeretterjesztő munkáit egyaránt. Az uráli nyelvek fonológiai jelenségeinek tipológiai leírása keretében a jövevényszó-kölcsönzés fonológiai aspektusának leírására került sor (orosz jövevényszavak a szamojéd nyelvekben), valamint leírás készült a szamojéd szótag típusairól is. Az eredmények idegen nyelvű publikációkban kerültek összefoglalásra. Próbakutatás indult a veszélyeztetett szamojéd nyelveket beszélő őslakos népek etnolingvisztikai vitalitásának különbségeiről.

Nyelvtörténeti kutatások

Általános elméleti-módszertani téren folytatódtak az elemzések a 19. század végi, 20. század eleji, adatközlőktől lejegyzett és közzétett adatok érvényességének meghatározása tekintet-

ben. A szakirodalom alapján megtörtént a nyelvi dokumentációra, szociolingvisztikai és dialektológiai terepmunkára vonatkozó, jelenleg érvényes módszertani lépések közül azok kiválasztása, amelyek egyáltalán összevethetők a korai gyűjtésekre jellemző módszerekkel. Mondattani kutatás keretében elvégezték több ómagyar kori kötőszó és diskurzusjelölő vizsgálatát. A nyelvemlékkutatások részeként elkészült és közvetlenül megjelenés előtt áll a 100 tételből álló *Magyar nyelvű imádságok a XV–XVI. századból* c. munka, melynek révén a mai helyesírásra való átirással, továbbá értelmező jegyzetekkel ellátva az ómagyar szövegek a nagyközönség számára is elérhetővé válnak, segítve a kulturális örökség e területének megismerését.

Orientalisztika

A kínai udvariasság történetének feltérképezése és interkulturális elemzése terén sikerrel zárult le egy OTKA-projektum, monografikus feldolgozást eredményezve, valamint befejeződött a kínai nyelvészet közép- és kelet-európai történetét feldolgozó kutatás. Hettita, oszk és etruszk forrásfeldolgozások történtek egy, az ókori mágiáról szóló kézikönyv számára, és jelentős történeti-kultúrtörténeti vonatkozásokkal járó nyelvtörténeti felfedezések születtek az anatóliai és más indoeurópai nyelvek vizsgálatában. Megcáfolták az anatóliai jövevényszavak létének feltevését az etruszkban, elnyerve ezzel a Magyar Ókortudományi Társaság etruszkológiai pályadíját. Megjelent egy angol nyelvű monográfia az összehasonlító afroázsiai hangtanról, melyben a rekonstrukció egyes neuralgikus pontjait elemezték. Előkészítettek publikálásra egy tanulmányt a buddhista szakszavak mongol köznyelvbéli jelentésváltozásáról.

Alkalmazott kutatások

Kísérletes nyelvészet

Neurolingvisztikai téren *A nyelvi rekurzió neurolingvisztikai alapjait* vizsgáló projektum eredményei azt mutatták meg, hogy a rekurzív tudatelméleti műveletek disszociálódhatnak mind a mondattani, mind a számolási, mind pedig a lexikai rekurzív műveletektől non-fluens afáziásoknál és Alzheimer-kóros személyeknél. A következtetések szerint a műveleti rekurzivitás az emberi elme általános képessége, és ennek specifikus megjelenései találhatóak meg a nyelv mondattanában, lexikonában, a számolásban és a tudatelméleti következtetésekben. Az SZTE ÁOK Alzheimer-kutatócsoporttal együtt kifejlesztették a nyelv- és emlékezet alapú, új teszteljárást, mely az enyhe kognitív zavart és a preklinikai Alzheimer-kórt hivatott diagnosztizálni. Pszicholingvisztikai kutatásokat indítottak annak vizsgálatára, hogy az óvodáskorú magyar gyerekek miképpen értelmezik a kvantifikált mondatokat. A nyelvfejlődési zavar profilkutatása bizonyította, hogy az iskoláskorú nyelvfejlődési zavart mutató gyerekek a személyes és a visszaható névmás értelmezésében is elmaradnak a szókinccsméretben illetett kontrollesoporttól. Az időt és aspektust jelző morfémák használatának vizsgálata során kiderült, hogy a nyelvi zavart mutató gyerekek gyengébbek az aspektust jelölő morfémák használatában. Kialakítottak egy új szűrőeljárást a beszéd- és nyelvi zavarok szűrésére. *A magyar prozódia laboratóriumi fonológiai vizsgálata* terén kimutatták, hogy a prozódiai és szintaktikai határok percepciója spontán beszédben kevésbé esik egybe, mint felolvasott szövegben. Emellett kimutatták, hogy a magyarban az információs szerkezet és a hangsúlytalanodás összefüggése lazább, mint az indoeurópai nyelvekben. Pszicholingvisztikai kísérletek segítségével elemezték továbbá a zöngésségi kontraszt fonetikai kódolását és észlelését, különös tekintettel a megnyilatkozásvégi helyzetre.

Két- és többnyelvűségi vizsgálatok

A Többnyelvűségi Kutatóközpont (TK) befejezte az *Identitás* című empirikus kutatást. A publikált kötetek és segédanyagok mellett létrejött az első magyarországi, folyamatosan bővülő *Siket Identitás Adatbázis (SIA)*, amely az érintett csoportok nyelvelsajátítási, nyelvi szocializációs és nyelvhasználati mintáit, a jelnyelv identitásában betöltött szerepét, továbbá a siket közösség valós kommunikációs igényeit térképezi fel. Elkészült a *Nyelv és oktatás kisebbségekben – Kárpát-medencei körkép* című, hiánypótlónak számító tanulmánykötet a kisebbségi

magyar nyelvű oktatás Kárpát-medencei helyzetéről, a Termini Kutatóhálózat részvételével. Márciusban nagyszabású nemzetközi konferenciát rendeztek *Többnyelvűség Európában: távlatok és gyakorlatok Kelet-Közép-Európában* címmel, mely jelentős szakmai, sajtóbeli és szakpolitikai visszhangot kapott regionális és uniós szinten is. Az eredmények beépültek a Mercator Hálózat, az EU Civil Társadalom Platformja, az EP Fogyatékkal Élőkkel és Kisebbségekkel Foglalkozó Csoportjának szakpolitikai munkáiba. Anyagából angol nyelvű tanulmánykötet készült válogatott tanulmányokkal. Lezárult a Mercator Hálózat tagjaként az öt országot magában foglaló nemzetközi projektum (*EACEA Lifelong Learning Programme*). A régióspecifikus eredmények és gyakorlatok feltárásával, a jelnyelvek, siket és roma közösségek bevonásával, konkrét EU-s szakpolitikai ajánlásokat tettek. A British Council irányításával az Európai Bizottság által társfinanszírozott *Többnyelvű Európa* nevű projekt keretében lezárult a terepmunka, megtörtént az adatgyűjtés a 30 országra egységesített, 200 indikátort tartalmazó kérdőív magyar változatával, elkészültek az első országelemzések, az *Európa Többnyelvűségi Politikáinak és Gyakorlatainak Mutatója* számára a magyar országprofil, valamint egy kritikai tanulmány az államnyelv és a kisebbségi és idegen nyelvek magyarországi nyelvpolitikai és gyakorlati vonatkozásairól. A *nyelvi ideológiák és társadalmi nem a roma közösségekben* c. kutatásban nyert adatokat feldolgozták. Az eredményeket tanulmányokban foglalták össze. Elkészült a *Kétnyelvűség: variabilitás és változás magyarországi közösségekben* című kézirat, mely a kétnyelvűség átfogó bemutatása után a magyarországi (ös)honos kétnyelvű közösségekről szól.

Fonetika

A spontán beszédben előforduló magánhangzók koartikulációs akusztikai-fonetikai elemzése elnagyoltabb ejtést igazolt az olvasott beszédhez képest. A mássalhangzók koartikulációjában a zöngéesség és az obstruensképzés egyidejű fenntartásának ellentmondását vizsgálták, az eredmények szerint a zöngés rész alapján akusztikailag elkülöníthetők az egyes típusok, amelyek a fonetikai és a közlésbeli helyzet függvényében különféleképpen viselkednek. A spontán beszéd diszharmóniás jelenségeinek fonetikai elemzése (sorozatmegakadások, ellentétes irányú sorrendiségi hibák, töltelékelemek) igazolta a tervezés és kivitelezés ok-okozati összefüggéseit, az önellenőrzés sajátos működését. Mintegy 26 órányi spontán beszéd alapján gyakorisági elemzéseket végeztek, meghatározták a fonéma- és trifónygyakoriságot, a szavak hosszúságát, a tartalmas- és funkciószavak előfordulását. A beszédhangok fonetikai sajátosságainak elemzési eredményei, valamint a beszédtervezés és a kiejtés összefüggéseinek tényei leírhatóvá tették a spontán közlések folyamatait, és utalnak a szinkrón nyelvhasználati változásokra. Mindez felhasználható a beszéd mesterséges felismerésében és kriminalisztikai fonetikai vizsgálatokban. A klinikai fonetikai kutatások eredményei közvetlenül hasznosíthatók a gyógypedagógiai diagnosztikában és terápiában.

Lexikológia-lexikográfia

A nagyszótári munkálatok keretében megtörtént a *3. B-bes* és *4. Besz-by* kötet kiadási előkészítése, tördelése, korrektúrája és megjelentetése. Folyt az *5. (C-dzs)* kötet szócikkeinek írása, szerkesztése. Folytatódott az *e-é* betűs címszólista összeállítása, elkezdődött az *e* és *é* betűs címszavak írása. Az etimológiai szótári munkálatokban részben megtörtént az etimológiai és szótörténeti irodalom feltárása, első változatban elkészült a címszójegyzék, megtörtént a szócikkstruktúra és az adatbázis-formátum kialakítása, és elkezdődött a szócikkek szótörténeti részének kidolgozása.

Élőnyelvi kutatások

Elkészült a BUSZI-2 adatbázis társalgási hangfelvételek és lejegyzésük anonimizálása, amely elhárítja az adatvédelmi akadályt a BUSZI-2 kutathatósága elől. Ezzel 25 év kutatómunkája válik a szakma számára elérhetővé és kutathatóvá. A BUSZI-2 interjúk adatbázisa (a tételes, számmal kódolt nyelvi feladatok valamint az irányított társalgási modulok) megfelelő

regisztrációs eljárás után a tudományos kutatás számára teljes mértékben elérhetővé válik.

Nyelvművelés, nyelvi tanácsadás

Előadásokat tartottak és tanulmányokat készítettek a nyelvhelyességi minősítési rendszerek, a stilisztika, a szövegértés, az anyanyelvi nevelés, a retorika, a névtan és a helyesírás témakörében. A Nyelvi Tanácsadó Portál fejlesztése során elkészült az általános rendszerterv és megkezdődött az egyes kezelőmodulok programkódjának a kifejlesztése. Elindult a már működő célmodulok, szótárak tesztüzeme. Az intézet munkatársai részt vettek az MTA Magyar Nyelvi Bizottságának a *Magyar Helyesírás Szabályai* 12. kiadást előkészítő munkájában.

Nyelvtudományi innováció és fejlesztés

Nyelvtechnológia

A EU által támogatott két nagy projekt közül az *iTranslate4.eu* projektben elkészült a gépi fordító portál (www.iTranslate4.eu), amely vezető európai gépi fordító-cégek szolgáltatásait integrálja innovatív módon. A *CESAR* projekt keretében (www.cesar-project.net) pedig elkészült és publikálásra került a közép- és délkelet-európai országok nyelvi erőforrásainak és eszközeinek első csomagja. Az *EFNILEX* projekt keretében egyszavas kifejezéseket tartalmazó, újfajta magyar-litván, litván-magyar, francia-holland illetve holland-francia szótárak készültek, melyek az efnilex.efnil.org címen érhető el. Folytatódott az ómagyar szövegemlékek digitalizálása: jelenleg 31 kódex betűhű szövege érhető el egységes adatbázisban. A *Morfológiailag elemzett adatbázis a magánéleti nyelvhasználat köréből* c. kutatás részeként 15 kötet digitális változata készült el, készen áll hozzáfetőleg 2 millió karakternyi szöveg normalizálása, ebből 600 ezer karakternyi szöveget kijavítottak, s erre első változatban elkészült a morfológiai elemzés is. Elemző jelleggel számbavették továbbá az elérhető magyar főnévcsoport-felismerőket. Az intézet munkatársai közreműködésével létrejött a Debreceni Egyetemen egy itthon egyedülálló, többszintű annotációval ellátott multimodális spontán beszéd adatbázis.

Humán internetes hivatkozási adatbázis

Támogatás hiányában az adatbázis karbantartási munkálatai folytak. Az év végén ígéretes kapcsolatfelvétel történt az Egyetemi Könyvtárak Kollégiumával és az MTMT képviselőivel a munkálatok együttműködés keretében történő folytatásáról.

Beszédtechnológia

A nemzetközi tekintetben is jelentős *BEA* spontánbeszéd-adatbázis 70 adatközlő hangfelvételével bővült a kialakított protokoll szerint. Jelenleg összesen 245 adatközlő (142 nő és 103 férfi) beszédfelvétele készült el, az adatbázis teljes időtartama 222 óra. Valamennyi új felvétel lejegyzett formában is rendelkezésre áll. A *BEA* átírására új lejegyzési metodológiát dolgoztak ki, amiben beszédtechnológiai célokat is figyelembe vettek. A *BEA* hozzájárul a nemzeti kulturális örökség bővítéséhez, a budapesti felnőttek beszédének megőrzéséhez.

b) Párbeszéd a tudomány és a társadalom között

Az intézet önálló **szakmai információs központként** működik, ennek központi eszköze a honlap, melyet átlagosan havonta kb. 35 000 alkalommal kerestek fel. A honlapon számos a szélesebb közönség érdeklődésére is számot tartó publikációt kínálnak nyilvános olvasásra, letöltésre, a *NyelvészetInfo* elektronikus levelező rendszer pedig mintegy 570 külső címre továbbít rendszeresen információkat tudományos programokról, konferenciákról, pályázatokról és más aktuális témákról. Az intézet gondozza a honlapjukhoz részlegesen kötődő, de önálló webhelyként üzemelő *Nyelvészeti Portált* is.

A könyvtár állománya 41 817 könyvtári egység, ami a tárgyévben 364 könyvvel gyarapodott. Elektronikus katalógusuk 2906 rekorddal bővült. Kurrens folyóirataik száma 97; az év során elektronikus úton 49 könyvtárközi kérést kaptak, 46 alkalommal küldtek. A tárgyév során

3002 online és 940 személyes látogatót regisztráltak, katalógusukban 9925 alkalommal kerestek. A könyvtár közreműködésével jelent meg 2011-ben a *Magyar Nyelv* és a *Magyar Nyelvőr* c. folyóiratok digitális kiadása.

Az intézet 2011-ben első alkalommal adta át az MTA keretén kívül működő hazai nyelvészeknek alapított “Herman József Fiatalkutatói Díjat”, egy debreceni és egy szegedi egyetemi oktatónak.

Az intézetben folyó kutatások eredményei **a társadalom számára számos módon válnak hasznosíthatóvá**. A neurolingvisztikai empirikus tesztek és módszerek jelentős diagnosztikus felhasználhatósággal rendelkeznek az afázia különböző típusainak, az agyi katasztrófák miatti nyelvi zavaroknak a megállapításában, diagnózisában, valamint a középsúlyos Alzheimer-kór jellemzésében és az orvosi gyakorlatban is alkalmazhatók. Kifejlesztésre került egy új szűrő-eljárás az óvodai logopédiai ellátás számára, amely az esetleges nyelvfejlődési zavar megállapítását szolgálja. Elkészült egy ismeretterjesztő könyvfejezet a nyelvi fejlődésről és elmaradásairól: <http://www.biztoskezdet.hu/site/article/section/1/id/156>

Az *Identitás* projekt alap- és alkalmazott kutatási eredményeivel segíti a jelnyelvi törvény alkalmazását, a kétnyelvű oktatás 2017-es bevezetését. A tananyagfejlesztésben is jól használható adatbázis létrehozásával hozzájárul a magyar jelnyelv leírásához. A *Többnyelvűség Európában: távlatok és gyakorlatok Kelet-Közép-Európában* konferencia eredményei, az elkészült anyagok segítenek egy átgondolt Kárpát-medencei nyelvstratégia kialakításában, előmozdítva a különböző kisebbségi csoportokkal szembeni negatív attitűdök és előítéletek lebontását. A rendezvény és az elkészült angol és magyar nyelvű tanulmánykötet elősegíti a jelenlegi európai, nemzeti és regionális szakpolitikák továbbgondolását. A roma gyermekek oktatásában és az egészségügyben a roma páciensekkel dolgozók számára jól hasznosíthatók azok a tanulmányok, amelyek kultúra-specifikus nyelvi jellemzőket, illetve a társadalmi nemi viszonyokkal kapcsolatos roma elképzeléseket és azok nyelvhasználatra gyakorolt hatását vizsgálják.

Számos intézeti **kiadvány** szól **a szélesebb nem-szakmai közönséghez** is. *A nyelv és a nyelvek* hiánypótló ismeretterjesztő könyv átdolgozott és kibővített, 6. kiadása a nyelvtudomány egészéről ad tudományosan megalapozott, korszerű és közérthető áttekintést. A nyelvészet iránt érdeklődő közönség és a felsőoktatás számára is egyaránt kitűnően alkalmazható. *A magyar nyelv nagyszótára*, melynek 3. és 4. kötete jelent meg 2011-ben, szintén fontos kézikönyvként szolgál, nemcsak az oktatási és kulturális intézmények, hanem az anyanyelv iránt mélyebben érdeklődő magánemberek számára is. Ennek kiegészítéseképp elkészült a Nagyszótár honlapja, ahol a nagyközönség információkat kaphat a szótárról és a munkálatokról, és elérheti a szótáríráshoz is használt *Magyar történeti szövegtár* anyagát, illetve a szótárban feldolgozott művek forrásjegyzékét. Az etimológiai szótár készülő új kiadása is fontos lépés lesz a nagyközönség nyelvtörténeti műveltségének növelése terén.

Az intézet a **legkülönbözőbb módokon és csatornákon áll folyamatos kapcsolatban** a társadalom jelentős rétegeivel. *A magyar nyelv nagyszótára* új kötetének kiadásához kapcsolódva két könyvbemutatót szerveztek. Az egyik a sajtó munkatársainak mutatta be a nagyszótári munkálatokat, a Petőfi Irodalmi Múzeumban pedig írók beszéltek szótár és irodalom kapcsolatáról, szótárhasználati szokásairól. Az intézeti munkatársak tevékenysége megjelent a médiában is: közreműködtek a *Mindentudás Egyeteme* nyelvtechnológiáról szóló adásának a megszervezésében, és részt vettek a Körösi Csoma Sándor tudományos eredményeiről készült 4 részes rádióműsor elkészítésében. Az intézet munkatársai folyamatos tudományos ismeretterjesztő munkát végeznek a www.nyest.hu portálon, valamint egy internetes szakblog írásában–szerkesztésében, valamint szervezői és résztvevői voltak a nagyközönségnek szóló számos ismeretterjesztő programnak. A *Kutatók Éjszakája* keretében számot adtak a finn-

ugrisztikában alkalmazott nyelvtechnológiai fejlesztésekről, hozzájárulva ezzel a közvélemény finnugor rokonsággal kapcsolatos aggályainak eloszlatásához, a fonológiai és morfológiai kutatásokban részt vevő munkatársak pedig a nyest.hu portállal közös szervezésben poszteres bemutatót tartottak kutatásaikról. Előadást tartottak a nyelvrokonság tanításának gyakori hibáiról a *Rokon Népek Napján* (a Reguly Társaság rendezvényén), valamint a középiskolai tanárok továbbképzésén a Deák Téri Evangélikus Gimnáziumban a nyelvrokonság oktatásának elvi és módszertani hibáiról. A gyermekek beszédmegértésének elmaradásáról és a következő tanuló zavarokról kilenc ismeretterjesztő előadást tartottak a friss kutatási eredmények alapján.

Nyilvános elérésű adatbázisok, fordítórendszer

- Az intézetben fejlesztett és készülő nyelvi adatbázisok, többek között az anyanyelv iránti általános érdeklődés következtében is, széles körű társadalmi figyelemre tartanak számot (például a *Magyar Nemzeti Szövegtár*nak 7387 regisztrált felhasználója van, akiktől 2011-ben 33 339 lekérdezést regisztráltak), ezen adatbázisok az anyanyelvi kulturális örökség digitális formában őrzött részei, melyek referenciapontként szolgálnak nemcsak a tudományos kutatásban, hanem a közgondolkodásban, az anyanyelv iránt érdeklődők körében is. A teljes ómagyar nyelvemléki anyagot tartalmazó nyelvi adatbázis már mostani készültségi állapotában is egyedülállóan jelentős egységes erőforrás az ómagyar nyelvi örökség megőrzésében.
- Az *Uralonet* olyan interneten elérhető etimológiai adatbázis, amely kutatási és oktatási célokat egyaránt szolgál, ugyanakkor az érdeklődő nagyközönség számára is használható kíván lenni. Nagy szerepe lehet a tudománytalan etimologizálás, dilettáns nyelvrokonsági elméletek elleni ismeretterjesztésben, hiszen a nemzetközi összehasonlító nyelvészetben kikristályosodott módszerekkel segít bizonyítani a magyar nyelv uráli eredetét.
- Egyértelműen a nagyközönség, a lehető legszélesebb felhasználói kör számára készült az *iTranslate4.eu* projekt fejlesztéseinek eredményeként 2011-ben megnyílt, az EU összes hivatalos nyelve között a lehető legjobb minőségű fordítást biztosító fordítórendszerportál: www.itranslate4.hu.

Közhasznú tudományos szolgáltatások, közönségszolgálati munka

Alapvetően a tudomány és a társadalom közti párbeszédet szolgálja a Nyelvművelő és Nyelvi Tanácsadó Csoport tevékenységköre: nyelvi tanácsadás, nyelvi ismeretterjesztés, a helyesírás gondozása, az utónév-szakvéleményezés folyamata. A nyelvhasználat változásai, az új nyelvi jelenségek, új szavak, a normákban bekövetkező változások különösen érdeklik a laikusokat (pl. ikes ragozás, új szavak, szleng, nyelvi változatok, a média nyelve stb. témakörökben). Ezekben a területeken lehetőség volt az alapvető tudományos ismeretek átadására, a nyelvi babonák, sztereotípiák, a nyelvi stigmatizáció negatív hatásának csökkentésére.

A nyelvi tanácsadó szolgálat nagy számú helyesírási, nyelvhasználati kérdésre adott választ. A szolgálat a Magyar Országgyűlés Hivatala felkérésére szakvéleményezte a Magyarország Alaptörvényéről szóló törvényjavaslatot, az ehhez kapcsolódó módosító javaslatokat és az egységes javaslatot nyelvi, stilisztikai, nyelvhelyességi, helyesírási szempontból. A nyelvi tanácsadó szolgálat folyamatosan válaszolt az utónevekkel kapcsolatos kérdésekre, ezen kívül magyarigazolványok kiadásához készítettek a névátírásokról szóló szakértői véleményeket is. A NEFMI Kulturpolitikai Államtitkársága megkeresésére részt vettek az országgyűlési határozathoz kapcsolódó magyar nyelvi helyzetkép és intézkedési terv összeállításában, a nyelv-művelő mozgalmak, valamint az állam és a magyar nyelv témakörében.

Társadalmi felelősségvállalás

- Együttműködés a Siketek és Nagyothallók Országos Szövetségével (SINOSZ) a jelnyelvi törvény alkalmazása, a jelnyelvi sztenderdizáció és a bilingvális oktatás kérdéseiben a Bilingvális oktatási szakbizottság tagjaként.
- Részvétel a SINOSZ jelnyelvi oktatási és kutatási stratégia kidolgozásában.
- Szakmai tanácsadás és lobbitevékenység; részvétel a köznevelési és a felsőoktatási törvényhez benyújtott módosító indítványok kidolgozásában.
- Részvétel az Educatio Kht. *A tankönyvek nyelvezetének vizsgálata* című projektjében.
- A NEFMI felkérésére részvétel a NAT magyar nyelvi követelményeinek kidolgozásában, valamint a kerettanterv szakértői tanácsában.
- A NEFMI felkérésére részvétel az Országos Kazinczy Szépkiejtési Verseny zsűrijének munkájában.
- Részvétel a Földrajzinév-bizottság munkájában.
- Kapcsolatok kulturális szervezetekkel: a Fővárosi Roma Oktatási és Kulturális Központtal, a Hodászi Tájház Egyesülettel, a Kalyi Jag iskolákkal (Kalocsa, Budapest), a Dr. Ámbédkar Iskolával és a Romaversitas-szal.

III. A KUTATÓHELY HAZAI ÉS NEMZETKÖZI KAPCSOLATAI 2011-BEN

Hazai együttműködések

2011-ben a meglévő 8 együttműködés mellett a következő hazai intézményekkel jöttek létre új kapcsolatok:

- Nemzetbiztonsági Szakszolgálat (közös tudományos kutatás)
- Debreceni Egyetem Általános és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszéke (TÁMOP 4.2.2.)
- SZTAKI Nyelvtechnológiai Kutatócsoport (CESAR)
- SZTE Informatikai Tanszékcsoport (CESAR)
- KRE Magyar Nyelvtudományi Tanszéke (Nyelvtechnológia; a szaknyelv és a nyelvi normativitás kutatása)
- PPKE BTK Magyar Nyelvészeti Tanszéke

Felsőoktatás

Az intézet immár 21. éve működteti folyamatosan (az ELTE-vel közösen) az ELTE-MTA Elméleti Nyelvészet (alap- és mester)szakot és doktori programot, gondoskodott a kurzusok megtartásáról, a tutorizálásról, szakdolgozati és doktori disszertáció témavezetéséről. Emellett számos felsőoktatási intézményben oktattak az intézet munkatársai: ELTE BTK – Mai Magyar Nyelvi Tanszék, Fonetikai Tanszék, Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Távol-keleti Intézet, Egyiptológia Tanszék, valamint a kar Nyelvtudományi Doktori Iskolája; ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kara; ELTE TáTK: Közgazdaságtudományi Tanszék; PPKE BTK: Magyar Nyelvészeti Tanszék, Angol Intézet, valamint a PPKE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskolája; SZTE BTK: Angol-Amerikai Intézet, Finnugor Nyelvtudományi Tanszék, Kommunikáció és Médiatudományi Tanszék, valamint a SZTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskolája, továbbá Uraliszika doktori programja; KRE BTK Magyar Nyelvtudományi Tanszék; Miskolci Egyetem, BTK: Magyar Nyelvtudományi Tanszék. Doktori Iskolát, illetve programot vezetett 4 munkatárs, egy pedig tanszékvezetői teendőket látott el. Az intézet egy munkatársa az ELTE Tudományos Diákköre *Magyar nyelvtörténeti és névtani diák-műhelyének* konzultáns tanára, egy másik pedig a SZTE-en a TÁMOP tehetséggondozási program vezetője.

Tudományos fokozat: Egy munkatárs megszerezte az MTA Doktora címet, 6 munkatárs pedig a PhD fokozatot.

Az intézet munkatársai tevékenyen részt vesznek a hazai tudományos közéletben: a kutatók 35 hazai konferencián és egyéb tudományos rendezvényen képviselték előadásaikkal az intézetet.

Nemzetközi együttműködések

Az intézet számos külföldi intézménnyel működik együtt, évek óta egyre több nemzetközi kapcsolatot létesítenek. A beszámolási évben a következő új együttműködések kötődtek:

- A *Mercator Network of Language Diversity Centers EACEA Lifelong Learning Programme – EAC/30/07* (2009–2012) pályázaton belül együttműködés jött létre a következő egyetemekkel: Fryske Akademy (Hollandia), CIEMEN (Spanyolország), Malerdalen University (Svédország); Aberyswyth University (Nagy-Britannia)
- A *Language Rich Europe (Lifelong Learning Programme/DG EAC/41/09)* (2010–2013) projekten belül kapcsolatokat építettek ki a British Councilal és a Tilburgi Egyetemmel.
- Kutatási kapcsolat született a Tromsøi Egyetem lektorátusával és Center for Advanced Study in Theoretical Linguistics intézetével
- Közös kutatások kezdődtek a berlini Zentrum für Allgemeine Sprachwissenschafttal.
- A CESAR pályázat révén szoros kapcsolat alakult ki a németországi székhelyű META-NET szövetséggel, melynek az intézet tagja lett, egy kollégát a META-NET Vezetőségi Bizottságának tagjává választottak. Az intézet helyi szervezője volt a magyar EU-elnökség hivatalos programjaként Budapesten megrendezett META-FORUM 2011 konferenciának, amelynek 250 résztvevője között európai politikusok és az európai nyelvtechnológiai szakma élvonalát képviselte magát.
- A Marylandi Egyetemmel (Center for Advanced Study of Language) az intézet a OTKA F 68139. számú projekten belül született együttműködés
- Az INNET projekten belül az intézet közös kutatást folytat a következő intézményekkel: Universität zu Köln, Max Planck Institute for Psycholinguistics, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza (Poznań)
- Az AMICUS projekt tematikájának kapcsán az intézet munkatársai közös kutatásokat folytattak a Boras-i Egyetemmel (Svédország) népmesei motívumok automatikus azonosításában.
- Együttműködés a DFKI-val (Deutsche Forschungszentrum für Künstliche Intelligenz, Saarbrücken, Németország) és az Osztrák Tudományos Akadémia Korpusznyelvészeti és Szövegtechnológiai Intézetével (Institut für Corpuslinguistik und Texttechnologie, ICLTT) kulturális örökségi szövegek szemantikus feldolgozásában és reprezentációjában.
- Az Amsterdam Center for Language and Communication és az intézet között az uráli essivus tipológiájának kutatására kezdődött közös munka.

Tudományos rendezvények szervezése

Az intézet által rendezett események:

V. Alkalmazott Nyelvészeti Doktoranduszkonferencia (Budapest, február); *MERCATOR Workshop and Expert Seminar* (Budapest, március); *5th ACL-HLT Workshop on Language Technology for Cultural Heritage, Social Sciences, and Humanities (LaTeCH-2011)* (Portland, Oregon, június); *SinFonJA4 (4th Conference on Syntax, Phonology and Language Analysis)* (Budapest, szeptember); *2nd AMICUS Workshop* (Nijmegen, október); *Beszéd kutatás 2011* (Budapest, október); *Magyar Tudomány Ünnepe: Beszédadatbázisok a kutatásban és az alkalmazásban.* (Budapest, november).

Az intézet közreműködésével szervezett rendezvények:

Multilingualism in Europe: Prospects and Practices in East-Central Europe (Budapest, március, társszervezők: British Council, SINOSZ); *CLARA Thematic Training Course on Processing Morphologically Rich Languages* (Budapest, április, társszervező: Helsinki Egye-

tem); *Jeles Nap* (Budapest, május, társszervező: SINOSZ); *Discursive Pragmatics Symposium* (Sheffield, június, társszervező: Sheffield Hallam University); *META-FORUM 2011 – Solutions for Multilingual Europe* (Budapest, június, társszervező: META-NET, Németország); *6th International Conference of the Linguistic Politeness Research Group* (Ankara, július, társszervező: Middle East Technical University); *10th International Conference on the Structure of Hungarian (ICSH10)* (Lund, augusztus, társszervező: Lundi Egyetem); *First Central European Conference in Linguistics for Graduate Students* (Piliscsaba, augusztus, társszervező: PPKE).

Az intézet munkatársai (**fő- vagy sorozat**)**szerkesztők**, illetve **szerkesztőbizottsági tagok** a következő folyóiratoknál, sorozatoknál: *Acta Linguistica Hungarica*, *Alkalmazott Nyelvtudomány*, *Általános Nyelvészeti Tanulmányok*, *Approaches to Hungarian*, *Beszédkutatás*, *Comprehensive Grammar Resources*, *Édes Anyanyelvünk*, *Govor*, *Journal of the International Phonetic Association*, *Language and Computation*, *Lexikográfiai Füzetek*, *LingDok*, *The Linguistic Review*, *Magyar Nyelv*, *Magyar Nyelvőr*, *Magyartanítás*, *Mind and Language*, *Modern Nyelvoktatás*, *Natural Language and Linguistic Theory*, *Névtani Értesítő*, *Nyelvtudomány*, *Nyelvtudományi Közlemények*, *The Phonetician*, *Pragmatic Interfaces*, *Romano Dzaniben*, *Studia Uralo-Altaica*, *Studies in Applied Linguistics*, *Távol-Keleti Tanulmányok*, *Theoretical Linguistics*.

Vendégelőadók a Nyelvtudományi Intézetben: Az év során számos külföldi kutató látogatott el intézetünkbe, közülük előadást tartott Junichi Toyota (Lund University, SOL Centrum, Centre for Cognitive Semiotics/Linguistics): *Binarism and linguistic complexity: an evolutionary perspective*; Liu Danqing (Institute of Linguistics, Chinese Academy of Social Sciences): *Ideophonic Reduplication of Content Words in Mandarin Chinese. A category shift and its typological background*; Richard S. Kayne (New York University): *More on Relative Pronouns*; Steven M. Lulich (Department of Psychology, Washington University, Saint Louis, MO, and Department of Speech and Hearing Sciences, Indiana University, Bloomington, IN): *Recent Advances in Understanding Subglottal Acoustics During Phonation*; Bunta Ferenc (Department of Communication Sciences and Disorders, University of Houston, TX), *Phonological acquisition from a whole-word perspective*.

Az intézet munkatársai számos külföldi egyetemen és kutatóintézetben tartottak **meghívottként előadást**: a Grazi Egyetem Romanisztikai Intézetében, a Kínai Társadalomtudományi Akadémia Nyelvi Intézetében; a Pekingi Idegennyelvi Egyetemen; a Tsuru Egyetemen (Japán), valamint ketten a müncheni egyetem Finnugor-Uráli Intézetében.

A kutatók számos **nemzetközi konferencián, rendezvényen tartottak előadásokat**
február: *Таймырские чтения* (Norilszk); **március:** *MERCATOR Workshop and Expert Seminar* (Budapest), *Többsnyelvűség Európában: távlatok és gyakorlatok Kelet-Közép-Európában* (Budapest), *Ob-Babel CRP Conference* (München), *XVI Международная научно-методическая конференция "Современный русский язык: функционирование и проблемы преподавания"* (Budapest), *Nostoi – Indigenous Culture, Migration & Integration in the Aegean Islands & Western Anatolia during the Late Bronze & Early Iron Age* (Isztambul); **április:** *Moscow Syntax and Semantics 2 (MOSS2)* (Moszkva), *GLOW 2011 Identity Workshop* (Bécs), *Journée contrastive* (Szeged), *Grammar and Context III* (Budapest), *Theoretical Pragmatics 2011* (Berlin), *Workshop on Spatial and Temporal Relations in LFG* (Debrecen), *Hungarológiai Műhely* (Poznań); **május:** *32nd Annual Meeting of the Department of Linguistics, Aristotle University, Greece* (Thesszaloniki), *4th ISCA Workshop on Experimental Linguistics* (Párizs), *19th Manchester Phonology Meeting* (Manchester), *International Symposium on Bilingualism (ISB8)* (Oslo), *Colocviul Internațional de Științe ale Limbajului «Eugeniu Coșeriu»* (Chișinău – Suceava – Cernăuți) *Ediția a XI-a* (Chișinău),

Gradualness in change and its relation to synchronic variation and use (Pavia), 8th *Government Phonology Round Table (GPRT8)* (Bécs), *DUCOG III* (Dubrovnik), *EUCLDIS meeting* (Chalkidiki), *Advancing RTD through Gender-fair Recruitment and Retention Strategies* (Bécs), *The Theoretical Fundamentals of Human-Computer Interaction Technologies* (Debrecen), *2011 Language Education Conference*, Huan-chiu University (Yunlin, Tajvan), *History and Archaeology of Ancient Anatolia in the 2nd and 1st Millennium* (Isztambul); **június:** *DIGS XIII* (Philadelphia), *The 13th Annual Conference of the English Department of the University of Bucharest* (Bukarest), *NooJ konferencia 2011* (Dubrovnik), *IACL-19* (Tianjin, Kína), *Discursive Pragmatics Symposium*, Sheffield Hallam University (Sheffield), *14th Italian Meeting of Afro-Asiatic Linguistics* (Torino), *5th International Symposium on Finno-Ugric Languages: The Finno-Ugric contribution to international research on folklore, myth and cultural identity* (Groningen); **július:** *15. LIPP-Symposium „Sprachwandel“* (München), *20th International Conference on Historical Linguistics* (Osaka), *International LFG Conference* (Hongkong), *12th Conference of the International Pragmatics Association* (Manchester), *Symposium “On Face”*, University of Huddersfield (Huddersfield, Nagy-Britannia), *5th International Symposium of the Linguistic Politeness Research Group (LPRG)* (Ankara); **augusztus:** *10th International Conference on the Structure of Hungarian (ICSH10)* (Lund), *International HPSG Conference-Workshop on Information Structure* (Seattle), *Explorations in Syntactic Government and Subcategorisation* (Cambridge), *First Central European Conference in Linguistics for Graduate Students (CECIL 1)* (Piliscsaba), *17th International Congress of Phonetic Sciences* (Hongkong), *Interspeech 2011* (Firenze); **szeptember:** *4th Conference on Syntax, Phonology and Language Analysis (SinFonIJA4)* (Budapest), *New Trends in Experimental Psycholinguistics* (Madrid), *MERCATOR CONFERENCE ON LEGISLATION: The role of legislation in enhancing linguistic diversity: recent developments and trends* (Barcelona), *CSSP (Párizs)*, *International workshop on Constraints in Discourse* (Agay les Roches, Franciaország), *EUROGr@amm Treffen* (Oslo), *Societas Linguistica Europaea 2011* (Logrono), *Jazyk a diskurz v kultúrnom a politickom kontexte* (Smolenice, Szlovákia), *„Schnittpunkt Levante“*. *Interkulturelle Kontakte während der Bronze- und Eisenzeit* (Berlin), *8th International Congress of Hittitology* (Varsó), *5th Biennial International Colloquium on the Chadic Languages* (Párizs), *XXIV ICOS International Congress of Onomastic Sciences* (Barcelona); **október:** *Individual and Collective Bilingualism* (Ljubljana), *Konferenz Phonetik und Phonologie in Deutschland 7 (P&P7)* (Osnabrück), *INNET kick-out workshop* (Poznań), *Tudomány az oktatásért – oktatás a tudományért* (Nyitra), *15. Deutscher Finnougristentag. Neue Methoden der Sprach- und Kulturvermittlung* (Berlin), *Hot and cold ethnicities in post-Soviet space* (Tallinn), *AMICUS Workshop* (Nijmegen), *1st International Symposium on the Interfaces of Grammar* (Peking); **november:** *Jubileumi konferencia az Uralisztikai Tanszék fennállásának 20. évfordulója alkalmából* (Szombathely), *Negation in Uralic Languages* (Stockholm), *Арктический образовательный форум* (Szalehard, Oroszország), *Экология древних и традиционных обществ. 4-й Всероссийская конференция* (Tyumeny), *Culture and Cognition* (Budapest).

IV. A 2011-BEN ELNYERT FONTOSABB HAZAI ÉS NEMZETKÖZI PÁLYÁZATOK RÖVID BEMUTATÁSA

Hazai pályázatok

- Az MTA *Lendület* programja keretében indult projektum (*A nyelvi alrendszerek munkamegosztása a kvantorhatókör kifejezésében*) a tágabb értelemben vett nyelvi alrendszerek interakcióját vizsgálja a kvantorhatókör kifejezésének területén, elsősorban prozódiai és pszicholingvisztikai kísérletes nyelvészeti módszerekkel. A teljes támogatás összege: 115,064 M Ft.

- OTKA NF 84217: *Division of Labour in the Grammar of Scope: The interaction of syntax with semantics, information structure and prosody in the generation of scope effects*. A projektum keretében a hatóköri jelenségek előállításában részt vevő nyelvtani alrendszerek munkamegosztásának elméleti modellezése történik meg. A teljes támogatás összege: 61,049 M Ft.
- OTKA PD 101050: Az *A laboratory phonology approach to Hungarian prosody* című pályázat a természetes beszéden alapuló spontán beszédatbázis létrehozását, illetve a prozódiai és információs szerkezeti címkerendszer kialakítását, továbbá a hangsúlytípusok nyelvi relevanciájának kutatását célozza. A teljes támogatás összege: 20,966 M Ft.
- OTKA PD 101752: *Antropológiai nyelvészeti vizsgálatok a romani nyelvről*. A 2011-ben elnyert támogatás jóvoltából 2012-ben kezdődő kutatás eredményeképpen hazai és nemzetközi folyóiratokban megjelenő cikkek, illetve a 3. évben monográfia várható. A teljes támogatás összege: 6,979 M Ft.
- OTKA-MB08B 82438: *Marie Curie Mobilitás ösztöndíj*. A projekt során 20 beszélő morfofonológiai, akusztikai és percepciósi adatainak feldolgozása, 1 folyóiratcikk, 2 egyéb cikk, továbbá 5 konferencia-előadás várható. A teljes támogatás összege: 19 M Ft.
- OTKA PD 83284: „*Amikor a láb elnehezül...*” – *a tisztaság koncepciója a színjai hantiknál*. A pályázat célja a szennyezettség, illetőleg tisztaság vizsgálata a színjai hantiknál, különös tekintettel a női tisztátalanság/szennyezettség körülményeire (erre utal a pályázat címének idézete). A női tisztátalanság fogalma szorosan összefügg cselekvési és nyelvi tabukkal, amelyeknek már csak a felfedése sem egyszerű. A projektum ezeket az összefüggéseket célozza feldolgozni monográfia formájában. A teljes támogatás összege: 19,213 M Ft.
- OTKA PUB-K 103287: *Testi-lelki rokonság. A színjai hantik rokonsági csoportjai c. monográfia megjelentetése* – Az elnyert pályázat a publikáció megjelentetését célozza. A teljes támogatás összege: 915 000 Ft.
- OTKA K 83540: *Új magyar etimológiai szótár*. A projektum célja, hogy elkészüljön a magyar nyelv új, kétkötetes, mintegy 15 000 címszót tartalmazó etimológiai szótára. A teljes támogatás összege: 39,593 M Ft.
- Bolyai János Kutatási Ösztöndíj BO/00539/11: *A magyar termékeny igei morfológia rendszere antilexikalista megközelítésben*. A kutatás során összegző monográfia készül a magyar termékeny igei morfológia morfoszintaktikai vonatkozásairól. A teljes támogatás összege: 4,482 MFt.
- Bolyai János Kutatási Ösztöndíj BO/00170/11: *A nyelvi udvariasság jelenségek köre Tajvanon*. A projektum Ázsia kultúráiban részletesen vizsgálja az udvariasság nyelvi etikettjét. A teljes támogatás összege: 4,482 M Ft.
- Bolyai János Kutatási Ösztöndíj BO/00623/11: *A beszédtervezés és kivitelezés fejlődési mintázata gyermekkorban (6–9 éves kor között)*. A teljes támogatás összege: 4,482 M Ft.
- Bolyai János Kutatási Ösztöndíj BO/00639/11: *József Attila teljes szókészletének lexikográfiai feldolgozása (József Attila-szótár)*. A projektum során elkészül József Attila írói szótára A–K-ig. A teljes támogatás összege: 4,482 M Ft.

Nemzetközi pályázatok

- *YGGDRASIL 211286 vendégkutatói ösztöndíj* (Research Council of Norway). A támogatás egy meghívásos és két konferencia-előadás megtartását, valamint egy folyóiratcikk elkészültét, nem utolsósorban statisztikai és módszertani ismeretek bővítését teszi lehetővé. A teljes támogatás összege: 78 000 NOK.
- *Innovative Networking in Infrastructure for Endangered Languages (INNET)* – FP7-284415. A pályázat célja a nyelvi kisebbség és veszélyeztetettség fogalmának bevezetése a közoktatásba; a nyelvi dokumentáció modern eszközeinek hasznosítása veszélyeztetett

nyelvekre vonatkozóan. A kutatás konzorciumban folyik német, holland, lengyel és magyar résztvevőkkel. A teljes támogatás összege: 51 568 EUR.

- *Politeness in Taiwan* (Chiang Ching-kuo Foundation, Tajvan), RG-125-P-10. Az ausztrál Griffith Egyetemmel közös projektum során a nyelvi udvariasság jelenségkörét kutatják Tajvan komplex nyelvi helyzetében. Az adatgyűjtés és -feldolgozás után közös publikációk fognak megjelenni a témában. A teljes támogatás összege: 19 000 USD.

V. A 2011-BEN MEGJELENT JELENTŐSEBB TUDOMÁNYOS PUBLIKÁCIÓK

1. Bakró-Nagy M, Forgács T (szerk.): *A nyelvtörténeti kutatások újabb eredményei VI*. Szeged: SZTE Magyar Nyelvészeti Tanszék, 2011. (ISBN:978-963-306-115-2)
benne: Dömötör A: Egyes és többes számot váltakoztató jelzős szerkezetek a kései ómagyar és a középmagyar korban 7-17; É Kiss K: A Jókai-kódex tagadó szerkezetei 19-34; Egedi B: Az ómagyar határozott névelő kialakulásának grammatikai vonatkozásai 35-47; Haader L: Ómagyar megakadásjelenségek: Ráskay Lea tollbotlásainak típusai 79-97; Hegedüs V: Névtűs kifejezések a Jókai-kódexben 95-103; Sipos M: Kontaktusjelenségek és etimológia 211-220.
2. Bánréti Z (szerk.): *Rekurzió a nyelvben II.: Neurolingvisztikai megközelítés*. Budapest: Tinta Könyvkiadó, 2011. 167 p. (ISBN:978-963-9902-83-1)
benne: Bánréti Z-Mészáros É: A mondattani rekurzió afáziában. 11-62; Mészáros É-Bánréti Z: Az egyeztetés elve és a rekurzió: egy agrammatikus Broca-afáziás állapotjavulásának tanulságai. 87-106; Bánréti Z-Hoffmann I-Örley Z-Mészáros É: Kitekintés: rekurzív számolási képességek középsúlyos Alzheimer-kórban és agrammatikus afáziában. 158-187; Bánréti Z-Szücs M-Mészáros É: Az összetett szavakat építő lexikai rekurzió afáziában és Alzheimer-kórban, 107-137; Hoffmann I-Bánréti Z-Szücs M-Mészáros É: A mondattani rekurzió enyhe és középsúlyos Alzheimer-kórban. 71-100.
3. Bárkányi Zs: Gradient phonotactic acceptability: word-initial clusters in Slovak. *ACTA LINGUISTICA HUNGARICA* 58:(4) pp. 353-390. (2011) IF: 0.500*
4. Bartha Cs, Hattyár H: *A magyarországi siket közösség és a magyarországi jelnyelv: Siketség, nyelvhasználat, identitás*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézet Többnyelvűségi Kutatóközpont, 2011. 161 p.
5. Bartos H (szerk.): *Általános Nyelvészeti Tanulmányok XXIII: Új irányok és eredmények a mondattani kutatásban*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2011. 439 p. (ISBN:9789630590433)
benne: Bánréti Z-Mészáros É: A szintaktikai rekurzivitás afáziában 191-226; Bródy M-Szendrői K: A kimerítő felsorolás értelmezésű fókusz válasz 265-280; É. Kiss K: Szerkezetileg kódolt előfeltevés a magyar mondat szerkezetben 245-264; Olsvay Cs: A lokalitás szerepe a lehetséges operátor-hatókörök szintaktikai magyarázatában 374-414; Surányi B: A szintaktikailag jelöletlen fókusz pragmatikája 281-313.
6. Declerck T, Scheidel A, Lendvai P: Proppian Content Descriptors in an Integrated Annotation Schema for Fairy Tales. In: Sporleder Caroline, Bosch Antal van den, Zervanou Kalliopi (szerk.) *Language Technology for Cultural Heritage: Selected Papers from the LaTeCH Workshop Series*. Berlin: Springer Verlag, 2011. pp. 155-169. (ISBN:978-3-642-20226-1)
7. É Kiss K, Hegedüs A (szerk.) *Nyelvelmélet és diakronia*. Piliscsaba ; Budapest: PPKE BTK ; Szt. István Társulat, 2011. 246 p. (ISBN:9789632773049)
benne: Bácskai-Atkári J: A komparatív operátor esete a mondatbevezetővel: Szintaktikai változások a magyar hasonlító mellékmondatokban 103-119; É. Kiss K: Az ősmagyar SOV-től az ómagyar (T)(Q)(F)VX-ig, 85-102; Geröcs M: Aspektus

- és igekötő 153-170; Hegedűs V: Ómagyar anaforák, reflexivitás és kötéselmélet 179-190; Kálmán L–Rebrus P–Törkenczy M: Ingadozás és diakronia. 191-203.
8. Gábor B, Lukács Á: Early morphological productivity in Hungarian.: evidence from sentence repetition and elicited production. *JOURNAL OF CHILD LANGUAGE* 38: pp. 1-32. (2011) IF: 1.447*
 9. Gósy M, Gyarmathy D: A lateralizáció tipikus és atipikus nyelvfejlődésben. *ALKALMAZOTT NYELVTUDOMÁNY* 11: pp. 65-89. (2011)
 10. Ittész N, Csengery K, Fiers M, Gyenese I, Kiss Cs, Mártonfi A (szerk.) *A magyar nyelv nagyszótára*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézet, 2011. 1039 p. 3., B–bes. (ISBN:9789639074552)
 11. Ittész N, Csengery K, Fiers M, Gyenese I, Györffy A, Kiss Cs, Mártonfi A (szerk.) *A magyar nyelv nagyszótára*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézet, 2011. 1020 p. 4., Besz–by. (ISBN:9789639074569)
 12. Kádár ZD, Mills S (szerk.): *Politeness in East Asia*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. 314 p. (ISBN:9781107007062)
benne: Kádár ZD, Mills S: An introduction 1-14; Kádár ZD, Mills S: Culture and politeness 21-44; Kádár ZD, Pan Y: Politeness in China 125-146.
 13. Kádár ZD, Pan Y: Contemporary vs. historical Chinese politeness. *JOURNAL OF PRAGMATICS* 43:(6) pp. 1528-1539. (2011) IF: 0.856*
 14. Kas B, Lukács Á: Processing relative clauses by Hungarian typically developing children. *LANGUAGE AND COGNITIVE PROCESSES* 17 Aug 2011: pp. 1-39. (2011) IF: 2.061*
 15. Kenesei I, Vago R, Fenyvesi A: *Hungarian*. London: Routledge, 2011. xxxiv, 472 p. (Descriptive Grammars Series) (ISBN:9780415600095)
 16. Kiefer F, Komlósy A: On the order of word-class preserving derivational suffixes in the Hungarian verb. *WORD STRUCTURE* 4:(2) pp. 201-214. (2011)
 17. Laczkó T, Ringen CO, Kenesei I (szerk.): *Approaches to Hungarian 12: Papers from the 2009 Debrecen Conference*. Amsterdam: John Benjamins (2011)
benne: Bartos H: Hungarian external causatives: Monoclausal but bi-eventive 1–38; É Kiss K: On a type of counterfactual construction 85-108; Ishihara S, Ürögdi B: The syntax-prosody interface and sentential complementation in Hungarian 63-84; Rebrus P, Törkenczy M: Paradigmatic Variation in Hungarian 135-161; Surányi B: An interface account of identificational focus movement 163-208.
 18. Leonard LB, Lukács Á, Kas B: Tense and aspect in childhood language impairment: Contributions from Hungarian. *APPLIED PSYCHOLINGUISTICS* 32: pp. 1-24. (2011) IF: 1.068*
 19. Pan Y, Kádár DZ: *Politeness in Historical and Contemporary Chinese*. London: Continuum, 2011. 202 p. (ISBN:9781847062758)
 20. Simon Zs: When were the fortifications of the Upper City of Hattuša built? *ANATOLICA* 37: pp. 239-249. (2011)
 21. Takács G: *Studies in Afro-Asiatic Comparative Phonology: Consonants*. Berlin: Dietrich Reimer Verlag, 2011. 258 p. (ISBN:978-3-496-02842-0)
 22. Törkenczy M: Hungarian Vowel Harmony. In: Marc van Oostendorp – Colin J Ewen – Elizabeth Hume – Keren Rice (szerk.) *The Blackwell Companion to Phonology*. Oxford: Wiley-Blackwell Publishing Ltd., 2011. pp. 2963-2990.